

2020-05-22

Miljödepartementet

m.remissvar@regeringskansliet.se

kopia:

annika.lofgren@regeringskansliet.se

Synpunkter på betänkandet Hållbar slamhantering (SOU 2020:3) från Sveriges Spannmålsodlarsförening, nedan kallat Spannmålsodlarna. Ert diarienummer M2020/00078/Ke

Sammanfattning

Sveriges Spannmålsodlarsförening förordar alternativ 2 och delar utredningens analys att det saknas evidens kring negativa miljö och hälsoaspekter av slamspridning på åkermark.

Sveriges Spannmålsodlarsförening avfärdar alternativ 1 som ger minskad konkurrenskraft till Sveriges växtodlare, minskar drivkraften för uppströmsarbetet och minskar möjligheten att ta tillvara kväve, fosfor och mullbildande ämnen i slammet i svenskt jordbruk.

Allmänna synpunkter

Spannmålsodlarnas bedömning är att utredningen har gjort ett grundläggande och omfattande arbete där undersökningar, rapporter och vetenskapliga artiklar har analyserats. Spannmålsodlarna kan inte se att någon relevant information i ämnet saknas i den digra utredningen.

Som utredningen beskriver har slam som växtnäringskälla varit föremål för fem uppdrag från svenska regeringar, vilket har genererat en mängd undersökningar och utredningar. Den

första påbörjades 1990 och redan året efter infördes en anslutningspolicy för reningsverken. Några år senare gjordes en överenskommelse där uppströmsarbete och samråd var grundläggande och som resulterade i dokumenterad förbättrad slamkvalitet.

Spannmålsodlarna delar utredningens analys att det saknas vetenskapliga bevis för att ett totalt förbud mot slamspridning är nödvändigt ur hälsosynpunkt eller miljösynpunkt. Sveriges Spannmålsodlare ser snarare en ökad risk för både hälsa och miljö om uppströmsarbetet avtar. Som odlarorganisation, med många erfarna medlemmar, delar vi även utredningens slutsats att slam tillför växtnäring och mullämnen, viktiga komponenter i en fungerande livsmedelsproduktion.

Mer utvecklade synpunkter, Alternativ 1

Regeringen önskar särskilt synpunkter på alternativ 1 i betänkandet, dvs. förslaget om ett totalt spridningsförbud med mycket begränsade undantag.

Ytterligare en svensk särregel som saknar betydelse för hälsa och miljö

Som odlarorganisation ser vi med oro på ytterligare en svensk särregel som försämrar vår konkurrenskraft. Utredningen skriver:

De svenska växtodlarna drabbas av högre kostnader för sin verksamhet och sin gödsling än företag i andra länder där användning av avloppsslam fortfarande är tillåten. Inom EU har inget annat land infört ett totalt förbud mot användning av avloppsslam.

Spannmålsodlarna har svårt att se att svenskt slam, som i internationell jämförelse håller en mycket låg föroreningsgrad, inte kan användas som gödselmedel när det tillåts i alla andra EU-länder. Få andra länder, om någon, har systematiskt jagat föroreningar i slam under så lång tid som Sverige.

Som utredningen beskriver så importeras mycket livsmedel och fodergrödor till Sverige. Utredningen poängterar att dessa importprodukter *är i väsentlig utsträckning exponerade för slamgödslade marker. Inom Europa sprids t.ex. genomsnittligt hälften av allt avloppsslam på åkermark.*

Spannmålsodlarna har mot denna bakgrund mycket svårt att förstå logiken att förbjuda användning av vårt svenska slam om import av livsmedel och foder gödslas med mer förorenat slam fortsätter att vara tillåtet.

Rent vatten är viktigt

Upströmsarbetet, vars drivkraft var att få ett renare slam, har även inneburit att vi har fått renare vatten. Ett rent vatten är grundläggande för livsmedelsproduktion och vatten är även ett viktigt livsmedel. Spannmålsodlarna delar utredningens oro:

Utredningen kan konstatera att ett spridningsförbud för avloppsslam enligt det i kapitel 9 redovisade förbudsalternativ (1) helt reducerar motiven för att fortsatt arbeta med förbättring av avloppsslammets kvalitet. Det ger sannolikt påtagliga återverkningar i det lokala uppströmsarbetet och därmed på sikt hushållens exponering i vardagen.

Tveksam fungerande teknik och fungerande växtnäringsprodukter

Utredningen konstaterar även att de fosforprodukter som är tänkta att utvinnas ur slammet inte självklart kommer att användas på svenska åkrar. Spannmålsodlarna delar utredningens insikt att det krävs produkter som kan konkurrera både prismässigt och kvalitetsmässigt med andra tillgängliga alternativ. Enligt utredningen är det ännu bara struvitprocesserna som är etablerade och fullt utvecklade, men passar bara en minoritet av Sveriges reningsverk och fäller bara ut en del av fosfor. Övriga processer bedöms som ny teknik eller lovande innovationer. Som växtodlare är vi tveksamma till struvit som ersättning för mineralgödsel då struvit har en långsam löslighet.

Alternativ 1 förhindrar återvinning av kväve, kol och andra viktiga näringsämnen för en fungerande växtodling. Dessutom riskerar den återvunna fosfor att bli ett sämre alternativ än kvalitetssäkrat slam, både funktionsmässigt och prismässigt. Sammantaget avfärdar Spannmålsodlarna alternativ 1 som dessutom sannolikt strider mot EU:s lagstiftning enligt utredningens bedömning.

Mer utvecklade synpunkter, Alternativ 2

Evidens saknas

Utredningen har läst och analyserat många utredningar, rapporter och försök och kommer fram till att:

Evidensen för att ett totalförbud är nödvändigt saknas dock, forskningen har inte kunnat belägga att slamgödslade grödor ger hälsopåverkan eller påverkar ekosystemen i jordbruket

på ett negativt sätt. Klara belägg finns däremot för att slamgödning tillför växtnäring och mullämnen som jordbruket efterfrågar.

Sveriges Spannmålsodlarsförening har många medlemmar som länge har följt frågan och använt slam som gödselmedel. Spannmålsodlarna delar utredningens analys.

Fler ämnen utöver fosfor

Ett av utredningens överväganden är att återvinning och återföring av växtnäringssämnen ur reningsanläggningarnas avloppsströmmar behöver diskuteras inte endast för fosfor, utan även för andra näringsämnen och kol. Spannmålsodlarna delar den uppfattningen. Som växtodlare välkomnar vi att även kväve och andra växtnäringssämnen i slam kommer till nytta istället för att eldas upp som i alternativ 1.

Kol i mark istället för växthusgasutsläpp

Utredningen konstaterar att:

Avloppsslam på åkermark innebär en kolsänka. Förutom själva inlagringen av kol så förbättrar mullen markens struktur vilket leder till bättre genomsläpplighet av vatten och därmed minskad risk av t.ex. lustgasavgång från vattensjuka jordar. Det leder också enligt försök som genomförts i Skåne till viss skördeökning, vilket är positivt ur klimatsynpunkt med mer avkastning per miljöbelastande insatser. Det gör också jorden mindre känslig mot missväxt vid torka då de kolbindande organiska ämnen som tillförs åkermarken även ger ökad vattenhållande förmåga och motverkar uttorkning av marken.

Som växtodlare är vi mycket måna om och beroende av, mullhalten i jorden och bedömer att kolet gör mer nytta i åkern än i luften

Författning förordas framför standard

Spannmålsodlarna ser positivt på utredningens bedömning att genomförandet av slamdirektivet bör göras i författning och inte i form av en bindande standard. Spannmålsodlarna ser det som rimligt och mer rättssäkert att staten står för regelverket och inte privata aktörer. Den nu styrande certifieringen REVAQ har inte genomgående regler som bygger på vetenskap utan har i vissa delar anpassats för att blidka opinionen.

Gemensam lagstiftning

Spannmålsodlarna ser även positivt på utredningens förslag att alla organiska gödselmedel omfattas av en enhetlig lagstiftning och inte bara slam. Det stärker kunskapen om övriga organiska gödselmedel som erbjuds oss växtodlare.

Sveriges Spannmålsodlarsförening

Johan Karlzén

Ordförande